Zochov krasopis

Ivan Branislav ako učbár mal veľký záujem na tom, aby jeho študenti písali úhľadne. V školskej správe z roku 1869/1870 sa o svoje poznatky v krasopise podelil s ostatnými svojou štúdiou *Nový spôsob vyučovania v písaní a krasopise.* Píše v nej, že vyučovanie písania a krasopisu na základných i stredných školách je bezduché a vyučuje sa mechanicky. Svoj systém vyučovania opisuje takto: *„Podstatnosť môjho spôsobu vyučovania v písaní a krasopise záleží v tom, že žiakovi za podložku pod čistý priesvitný papier položím istú sieť, do ktorej písmeny klásť musí; alebo dám vyhotoviť sošity, v ktorých bledabelasou barvou oná sieť vytlačená je. Prvý spôsob je vhodnejší pre pokročilých, druhý pre začiatočníkov ako v písaní, tak i v krasopise. Sieť táto „krasopisnou podložkou" zvaná a mnou tlačom vydaná, pozostáva z vodorovných priemok, pretínaných priemkami od pravá v ľavo pod 45 ° idúcich. Prvé priemky určujú dľa už obvyklého spôsobu výšku vsebných, nadsebných, podsebných a nadpodsebných písmen, druhé ale jích šírku a polohu, aby tak úplne ohraničené boly . . .*

Prvé, čo žiaka učím, je držanie sošitu a pera.

Sošit postaví sa tak, aby spodní okraj jeho s hranou lavice abo stola 45 ° tvoril. Aby to žiak ľahko si zachoval, načiaram po stolici abo stole kriedou abo ostrým klincom priemky túto polohu určujúce, dľa ktorých si žiak sošit postaví. Na to posadím žiaka tak, aby cez plecia položená priemka s lavicou 45 ° tvorila, pri tom príde pravá ruka i s lakťom na lavicu, ktorá nech prímo sediacemu žiakovi 1-2" nad os Xiphoideum (spodní konec prsnej kosti) siaha; ľavá ruka príde po zápästie na lavicu a drží si sošit; prsia nesmejú sa dotýkať stola; hlava nech bude priemo a oko 8-10" od sošitu vzdialené.

Pravá ruka lapí pero, medzi palec, ukazovateľ a prostrední, tak, malíček najbližšie a tak postupne ukazovateľ najďalej od dlani vzdialený bude. Pero má byť na sošit pod 45° naklonené, spodnia hánka ukazovateľa nech tvorí najvrchnejší bod ruky; ukazovateľ nech veľmo slabo ohnutý (temer priemy) volno na peru leží. Rovina cez pero kolmo na sošit položená má byť rovnobežná s ľavým, priemka ale cez brady pera položená so spodným krajom sošitu. Pravá ruka je pri tom podopretá len v dvoch bodoch, a síce v lakti ako os svehora (kružidla) a na malom prste tak, aby ruka bez pretrženia celý riadok napísať mohla.

Keď už žiaci akoby v «gliede» sedia, sošity, perá a ruky v rovnej polohe a úplne dľa horeuvedených pravidiel držia, prejdem k vyučovaniu v taktu nasledovne. Na tabuli, práve tak, jako podložka krasopisná, abo sošit napriemkovaný, píšem v jednom ťahu cez celý riadok prvú nôžku malého m tak, že nôžka len na každú 8-10 priemku polohy príde, čítajúc pri tom pre vláskovitú čiarku jedno, pre tieňavú dve. Teraz musia to žiaci písať; ja čítam takt. Pre controllu pretrhnem niekedy a obzerám, či každý úplne toľko má, koľko som čítal, čo behom celého vyučovania tu i tu robievam, aby som sa presvedčil, či všetci správne píšu.

Podobné cvičenia dejú sa so všetkými čiastkami písmen, vždy s tou pozornosťou, žeby žiak riadok v nepretrženosti napísal, a ruku pravú v zápästí o lavicu neopieral. . ."

Ďalej Zoch popisuje metodiku písania všetkých malých a veľkých písmen a svojou typickou Zochovskou precíznosťou doplňuje článok „kamenopisným vyobrazením" (štočok pre tlač), ktorý Zoch vyhotovil vyrezaním obrázku do dreva, aby čitateľovi priblížil mriežkovo-sieťovú metódu ako pomôcku pri vyučovaní písania a krasopisu. V závere článku píše: *„Spôsob tento vyučovania v krasopise môže sa upotrebiť s dobrým prospechom aj k počiatočnému vyučovaniu v písaní, obzvlášte pri deťoch, ktoré mnoho znázorneného videly. Práca je zpočiatku síce krušná, až dieťa pochopí, jako tá písmena v sieti ležať musí, čo ale ľahko docieli sa, keď dieťa v sieti na stenovej table popísané písmeny vždy pred očima má.*

Ďalej poznamenávam, že ideu vyučovania krasopisu a písania v sieti, na výšku a šírku určenej, vo mne nebohý môj otec zbudil. V piatom roku, kde ja ešte ani písať ani čítať nevedel, mal som veľkú chuť ku kresleniu a kreslil som všetko, čo mi na oči prišlo. Môj otec neznajúc kresliť, podal mi výkresy vo «Školke», ktoré ale v krátkom čase som vyhotovil, a tak zase nemal čo kresliť. Tu prišiel otec na dobrú myšlienku: napísal malú a veľkú azbuku a dal mi ju na kreslenie. Ponevadž ale vykreslené písmeny neboly pravidelné, natiahol mi sieť kolmo sa križujúcich priemok, do ktorých som písmeny najprú vkreslieval, tak ako jích ševkyňa na plátno vyšíva, potom ale jedným ťahom robiť sa učil.

Konečne len z ďaleká upozorňujem, že spôsob môj žiaka k mysleniu a rozsu-dzovaniu núti, na čo pri vyučovaní každej vedy, každého umenia zvláštny zreteľ obracať treba, jestliže vyučovanie skutočne prospešné byť má, a že žiak spolu v počítaní, názornom kreslení a merbe, hlavne ale v ostrom hľadení, rozoznávaní a videní sa cvičí."

Po PhDr. Ivanovi Branislavovi Zochovi sa zachovalo viacero listov a rukopisov, ktoré sú dôkazom toho, akú veľkú pozornosť venoval úhľadnému písmu. Otcovho obľúbeného mriežkového systému sa Zoch nikdy nevzdal. Svoju metodiku krasopisu neskôr zhrnul do diela *Metodika nastave u Ijetopisu, v roku 1896.*

Zdroj: Dušan Dubovský - Revúca kolíska slovenského stredného školstva